

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski
Instytut Nauk Prawnych Uniwersytetu Kaliskiego
Im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego

Poznań, 2024. 05. 28.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr Marka Podraży
pt. Suwerenność państwa w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu
zbrojnego.

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Lidii Brodowski, prof. UR (promotor pomocniczy: Pani dr Anna Marcisz-Dynia). Na rozprawę składa się 341 stron tekstu oraz obszerny, rozbudowany wykaz reprezentatywnej bibliografii. Jako recenzent tej rozprawy, powołany uchwałą Rady Naukowej Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 19 kwietnia 2024 r., przedstawiam niżej następujące uwagi recenzyjne.

I. Wybór tematu i konstrukcja rozprawy.

Wybór tematu recenzowanej pracy oceniam jednoznacznie wysoko. Prawo międzynarodowe, którego przedmiotowy zakres regulacji ciągle się rozszerza i obejmuje coraz to bardziej nowe dziedziny współpracy, daje wiele możliwości podejmowania i realizowania bardzo ambitnych problemów badawczych. Jeżeli takie wyzwania oznaczają nie tylko kierunki badań ambitne co do treści i skali problematyki badawczej, ale również wielowątkowe i nowatorskie, to ocena takich zamierzeń naukowych może być wyłącznie pozytywna. Dodać do tego należy jeszcze jedno, a mianowicie istotne walory zaprezentowanej problematyki badawczej z punktu widzenia praktyki i to praktyki bardzo aktualnej. Dobrze jest, jeżeli nauka w odpowiednim czasie i w odpowiedni sposób reaguje na

wyzwania, jakie pojawiają się na gruncie praktyki stosowania prawa. Czasami praktyka ta wiąże się z oczywistym bezprawiem, z brutalnym pogwałceniem norm o fundamentalnym charakterze na gruncie danego systemu prawnego, czy danej dziedziny prawa. W tytule pracy znajdujemy odniesienie do konfliktu zbrojnego i chociaż z oczywistych względów rozważania autora koncentrują się na fundamentalnych konstrukcjach prawa międzynarodowego, takich jak zakaz agresji czy zakaz użycia siły, to przecież w ostatnim rozdziale koncentrują się one na konkretnym konflikcie zbrojnym, trwającym już od ponad dwóch lat w wyniku agresji rosyjskiej na Ukrainę. Jeżeli do tego dodamy jeszcze kontekst suwerenności państwa w ogóle i suwerenności państwa w jego przestrzeni powietrznej, to otrzymamy materię badawczą niezwykle interesującą, ale też złożoną i skomplikowaną. Wystarczy to w zupełności, aby jednoznacznie wysoko ocenić wybór problematyki badawczej recenzowanej rozprawy doktorskiej – problematyki wymagającej od autora wysokich kompetencji badawczych i solidnego warsztatu naukowego. Lektura rozprawy upoważnia do wyrażenia już w tym miejscu stanowiska, że takie kompetencje i taki warsztat naukowy zostały przez autora zaprezentowane.

Prowadzenie badań nad tak rozległą i wielowątkową problematyką rodzi zrozumiałą pokusę badania i rozważania nazbyt wielu zagadnień i problemów. Doktorant oparł się tej pokusie, o czym świadczy ostateczny efekt jego pracy, zawierającej rozważania jednoznaczne, wyraziste i konkretne, odnoszące się do głównej problematyki badawczej wynikającej z tematu pracy, przy rozsądnym i zdystansowanym podejściu do wątków pobocznych, niemających istotnego znaczenia z punktu widzenia tematu rozprawy. Było to możliwe dzięki wyraźnemu, konkretnemu zarysowaniu we wstępie celu badań, który został sformułowany przez autora na s. 9 w sposób następujący: „*celem niniejszego opracowania jest przedstawienie problematyki suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji trwania konfliktu zbrojnego*”. W kontekście zakreślonego w ten sposób celu badań autor sformułował główną tezę swojej rozprawy związaną z przyjęciem założenia, iż zróżnicowana praktyka państw w zakresie realizacji suwerenności w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego implikuje konieczność przyjęcia jednolitych standardów międzynarodowych w tym zakresie. Proces dowodzenia tej tezy polegał na udzielaniu odpowiedzi na kolejne, dobrze wybrane i przemyślane pytania badawcze. Pytania te zostały tak usystematyzowane, aby każde kolejne pozwoliło na udzielenie bardziej szczegółowej odpowiedzi, w wyraźny sposób przybliżającej do dowiedzenia trafnie przyjętej przez autora tezy badawczej.

Takie autorskie założenia metodologiczne nie budzą zastrzeżeń, a sposób ich realizacji w kolejnych, merytorycznych fragmentach rozprawy dobrze świadczy o kompetencjach naukowych doktoranta. Dla osiągnięcia zamierzonego celu badań przyjął on przemyślaną i szczegółowo rozbudowaną konstrukcję pracy, którą obrazuje spis treści na s. 2-4. Autor podzielił swoją rozprawę na pięć merytorycznych rozdziałów poprzedzonych wstępem, zawierającym klasyczne elementy wymagane od tej części rozpraw naukowych. Całość rozważań merytorycznych została podsumowana w czytelnym i właściwie rozbudowanym zakończeniu. Warto podkreślić, że w każdym z czterech kolejnych rozdziałów znajdujemy wprowadzenie do problematyki badawczej i podsumowanie konkretnej części rozważań. Takie rozwiązanie konstrukcyjne niewątpliwie ułatwia śledzenie merytorycznych rozważań doktoranta i ich ocenę na każdym etapie jego badań. Dobrze świadczy też o warsztacie naukowym autora, który na każdym etapie swoich badań potrafi formułować trafne wnioski i oceny. Przyjęcie tak precyzyjnych, a jednocześnie ambitnych założeń badawczych już samo w sobie stanowi wystarczające i przekonujące uzasadnienie dla podjęcia i zaprezentowania ważnej i aktualnej problematyki badawczej w pracy naukowej, w której jest ona analizowana w sposób pogłębiony, przy wykorzystaniu szerokiego i dojrzałego aparatu naukowego.

Poszczególne rozdziały merytoryczne autor zatytułował w następujący sposób: rozdział I – *Państwo jako podmiot prawa*; rozdział II – *Status prawny przestrzeni powietrznej w świetle prawa międzynarodowego*; rozdział III – *Naruszenie suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej*; rozdział IV – *Zakaz agresji w prawie międzynarodowym* oraz rozdział V – *Status przestrzeni powietrznej w sytuacji konfliktu zbrojnego na przykładzie Ukrainy*.

Nie ulega wątpliwości, że czytelne i jednoznaczne sformułowanie tematu rozprawy, a następnie wyraziste i przekonujące określenie tytułów jej poszczególnych rozdziałów powinno być cechą prac naukowych w ogóle, a prac z zakresu prawa w szczególności. Oceniając to należy oczywiście uszanować przywilej autora odnośnie do przyjęcia takiej konstrukcji pracy, która będzie optymalna z punktu widzenia możliwości realizacji założonego celu badań. Formułując konkluzję tej części recenzji należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Marka Podrazy jest dobrym przykładem pracy, która wszystkie te wymagania spełnia.

Recenzent mógłby zwrócić uwagę na być może nazbyt ogólny tytuł rozdziału I, w którego treści znajdujemy dwie wyraźnie zarysowane części odnoszące się: z jednej strony do państwa, jego pojęcia i istoty oraz do suwerenności jako jego podstawowego atrybutu – z drugiej. Analiza tej problematyki w rozprawie naukowej zawsze będzie obarczona pewnym

ryzykiem ogólności rozważań, ale ten fragment pracy, w którym nie znajdujemy nazbyt szczegółowych rozważań, miał posłużyć i posłużył autorowi jako swego rodzaju nadbudowa, stanowiąca punkt wyjścia do rozważań szczegółowych, zaprezentowanych w kolejnych rozdziałach rozprawy. Stanowisko to oznacza oczywiście indywidualną refleksję recenzenta i sugestię do ewentualnego wykorzystania przez doktoranta w realizacji kolejnych planów badań naukowych.

II. Bibliografia rozprawy.

Ocena bazy bibliograficznej recenzowanej rozprawy jest jednoznacznie pozytywna. Bibliografia wykazana i wykorzystana przez autora jest reprezentatywna i właściwie dobrana. Jej zestawienie w ramach wykazu bibliografii na 50 stronach daje właściwe wyobrażenie o skali i zakresie badań przeprowadzonych przez doktoranta. Jest to bibliografia reprezentatywna, zarówno gdy chodzi o literaturę, jak i źródła. Jest to bibliografia reprezentatywna również w tym znaczeniu, że obejmuje ona, poza wyczerpującym katalogiem publikacji autorów polskich, znaczący dorobek doktryny obcej, a zwłaszcza prace w języku angielskim. Należy wyrazić przekonanie, że każdy badacz prawnomiędzynarodowej problematyki suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej, zwłaszcza w czasie konfliktu zbrojnego, znajdzie w pracy Pana mgr Marka Podrazy dobre i wyczerpujące zestawienie bibliografii tego zagadnienia.

W kontekście wykorzystanej przez doktoranta literatury należy podkreślić jeszcze jedno. Zaprezentowane w pracy rozważania świadczą bez wątpienia o tym, że szczegółowo zapoznał się on z wykazaną w zestawieniu bibliograficznym literaturą, wchodząc również w polemikę z poglądami powoływanych autorów, a także dokonując krytycznej oceny ich stanowiska. Widać to wyraźnie w dobrze rozbudowanych i merytorycznie wartościowych przypisach, których zakres dobrze świadczy o skrupulatności badawczej autora recenzowanej rozprawy.

Pozostając przy bibliografii należy stwierdzić, że pozytywne wrażenie robi również zestawienie źródeł, które doktorant powołuje i cytuje w swojej pracy. Odnosnie do tego zestawienia (s. 387 i nast.) należy jednak zauważyć, że zabrakło w nim oddzielnego hasła, jakim powinny być źródła, natomiast w kolejności znajdujemy następujące hasła: zbiory dokumentów, umowy międzynarodowe, akty prawa wewnętrznego, orzecznictwo. Na gruncie tego zestawienia nasuwają się pewne refleksje. Wydaje się, że nadmierną uwagę doktorant koncentruje na wspomnianych zbiorach dokumentów. Są one oczywiście ważne i dobrane

reprezentatywnie, ale jednak dominować powinny oryginalne źródła prawa międzynarodowego, a więc umowy międzynarodowe. O szczególnym przywiązaniu autora do zbiorów dokumentów świadczy także fakt, iż zwykle nie powołuje on Dz .U. jako miejsca publikacji umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę, ale odsyła właśnie do różnych zbiorów (wyborów) dokumentów, mających przede wszystkim walor dydaktyczny.

Dobrym zwyczajem jest również odsyłanie do UNTS, gdy chodzi o zwłaszcza o uniwersalne konwencje zdeponowane w Sekretariacie Generalnym ONZ. Wydaje się ponadto, że nieco bardziej obszerne powinno być wykorzystanie i zestawienie orzecznictwa, a zwłaszcza orzecznictwa międzynarodowego (w zestawieniu znajdujemy jeden wyrok ETS i jedną opinię komisji arbitrażowej). Dotyczy to zarówno ogólnej problematyki podmiotowości prawa międzynarodowego, a zwłaszcza podmiotowości państwa, jak również bardziej szczegółowej problematyki suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej. Należało tego oczekiwać również w kontekście stwierdzenia autora sformułowanego zarówno we wstępie (s. 11), jak i w zakończeniu (s. 334) w zakończeniu, że aspekty prawne takiej suwerenności „*analizowane są w kontekście umów międzynarodowych [...], jak również orzecznictwa międzynarodowego*”.

III. Strona formalna rozprawy.

Tak jak wyżej oceniane elementy, również formalna strona recenzowanej rozprawy doktorskiej zasługuje na wysoką ocenę. Praca jest napisana bardzo dobrym, wyrazistym językiem. Precyzję językową i staranność autora w zakresie posługiwania się językiem prawniczym, jak również jego ogólną erudycję widać w całym tekście rozprawy. Należy w tym kontekście podkreślić sposób powoływania i cytowania źródeł, a zwłaszcza ich interpretacji i budowanej na tej bazie argumentacji, jaką autor umiejętnie wykorzystuje dla uzasadnienia swoich tez.

Wysoką ocenę należy sformułować również odnośnie do przypisów. Nie chodzi tylko o ich bogactwo, ale zwłaszcza o jakość i sposób formułowania, co w jednoznaczny sposób świadczy o poziomie warsztatu naukowego doktoranta. Przypisy są precyzyjne, właściwie skonstruowane i rozbudowane. Co szczególnie ważne, często zawierają one trafne, merytoryczne spostrzeżenia i komentarze, jak również precyzyjnie odsyłają do cytowanej literatury oraz powoływanych źródeł. Wszystkie twierdzenia autora są dobrze udokumentowane. Doktorant nie unika też w przypisach polemiki z autorami powoływanych prac, co nie tylko świadczy o wysokiej jakości samych przypisów, ale także w oczywisty

sposób podnosi merytoryczny poziom rozważań prezentowanych w tekście rozprawy. Świadczy to również o bardzo dobrym opanowaniu przez doktoranta bogatej, odnoszącej się do różnych fundamentalnych instytucji i konstrukcji teoretycznych prawa międzynarodowego problematyki badawczej. Szczegółowe i kompetentne zaprezentowanie wynikającej z tematu rozprawy problematyki badawczej byłoby niemożliwe bez znacznie bardziej ogólnego, niejako holistycznego spojrzenia przez doktoranta na prawo międzynarodowe. Doktorant niewątpliwie prezentuje takie podejście i taką wiedzę, co ułatwia mu prezentowanie w kompetentny i zaangażowany sposób bardzo zróżnicowanych co do merytorycznej treści wątków problematyki badawczej rozprawy.

IV. Strona merytoryczna rozprawy.

W mojej opinii Pan mgr Marek Podraza przygotował interesującą, nowatorską i wartościową rozprawę doktorską, zasługującą na wyróżnienie. Zaprezentował w niej ważną, wielowymiarową i wielowątkową problematykę badawczą. Odwołując się do obszernej, reprezentatywnej literatury i szczegółowych źródeł prawa międzynarodowego oraz praktyki, potrafił sformułować wyrazistą hipotezę badawczą, na gruncie której sformułował szereg pytań badawczych i którą w przekonujący i kompetentny sposób udowodnił.

Uprawnione jest stanowisko, iż doktorant, prezentując swoje merytoryczne rozważania, czyni to bardzo konsekwentnie, zmierzając do zrealizowania zakreślonego we wstępie celu naukowego rozprawy oraz rozwiązania jasno postawionego zasadniczego problemu badawczego, który sugeruje rozwiązać w oparciu o dynamiczną, odpowiadającą na potrzeby praktyki wykładnię obowiązującego prawa międzynarodowego.

Przeprowadzone przez doktoranta badania dotyczące suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków jej naruszenia, a zwłaszcza analiza obowiązujących przepisów prawa międzynarodowego oraz praktyki w tym zakresie, pozwoliły autorowi na sformułowanie jednoznacznych, bardzo konkretnych wniosków, na bazie których zaprezentował on zasadniczą konkluzję, iż zauważalny jest nie tylko brak odpowiednich regulacji normatywnych w zakresie realizacji suwerenności państwa w jego przestrzeni powietrznej, ale również, że brak takich jednolitych standardów międzynarodowych determinuje zróżnicowaną praktykę państw w tej dziedzinie. W opinii doktoranta należy przede wszystkim podkreślić brak jednoznacznych regulacji konwencyjnych dotyczącej reguł, metod i środków walki w wojnie powietrznej, co powoduje, że w sytuacjach odnoszących się

T.G.

do wojny powietrznej stosuje się przepisy dotyczące ograniczeń, jakie wskazują konwencje dotyczące działań w wojnie lądowej i morskiej, dotyczące zwłaszcza: ograniczeń w zakresie bombardowań celów naziemnych, zakazu dokonywania ataków bez rozróżniania, przestrzegania zasad proporcjonalności, konieczności wojskowej, jak również ochrony ludności cywilnej i obiektów cywilnych. Konkluzji takiej towarzyszy jednak świadomość faktu, iż przepisy dotyczące wojny lądowej i morskiej, ze względu na swoją specyfikę, nie zawsze znajdują zastosowanie do wojny powietrznej, która też przecież charakteryzuje się określoną specyfiką.

Praca doktoranta, prowadząca od sformułowania do udokumentowania oraz zweryfikowania postawionej hipotezy badawczej zasługuje na ocenę w pełni pozytywną. Pan mgr Marek Podraza w sposób kompetentny zastosował i wykorzystał te wszystkie metody badawcze, które są niezbędne w pracy naukowej, a więc zwłaszcza metodę dogmatyczną oraz prawnoporównawczą. Nie trzeba uzasadniać, że metodą badawczą, która jest najczęściej wykorzystywana w nauce prawa jest metoda dogmatyczna, bez której nie jest możliwa analiza źródeł prawa międzynarodowego. Musi ona jednak uwzględniać specyfikę prawa międzynarodowego, a zwłaszcza specyfikę jego źródeł. Analiza źródeł prawa międzynarodowego wymaga w pierwszej kolejności ustalenia ich treści, a to zadanie jest znacznie bardziej skomplikowane, aniżeli przy analizie norm prawa krajowego. Zadanie to jest trudne nie tylko w odniesieniu do norm, jakie znajdujemy w umowach międzynarodowych, ale przede wszystkim w odniesieniu do norm zwyczajowych oraz ogólnych zasad prawa międzynarodowego. W tym ostatnim przypadku niezbędna jest rekonstrukcja ich treści w oparciu o inne normy prawne oraz praktykę państw i innych podmiotów prawa międzynarodowego. Praktykę tę odzwierciedla w znacznej mierze orzecznictwo, o potrzebie wykorzystania którego czytamy zarówno we wstępie, jak i zakończeniu rozprawy. Trudno sobie wyobrazić realizację przedsięwzięcia naukowego z zakresu prawa bez zastosowania również metody komparatystycznej. Cieszy także wykorzystanie w określonym zakresie metody historycznej, co w oczywisty sposób podnosi wartość naukowych prac prawniczych. Doktorant z powodzeniem zastosował i wykorzystał te metody w swoich badaniach, co jest kolejnym argumentem przemawiającym za pozytywną oceną poziomu jego warsztatu naukowego.

W ramach oceny merytorycznej wartości rozprawy doktorskiej Pana Marka Podrazy należy stwierdzić również, że nie wszystkie rozważania merytoryczne zaprezentowane przez doktoranta recenzent uznaje za przekonujące i wyczerpujące. Niektóre z tych rozważań, a zwłaszcza skala i stopień ich prezentacji, mogą budzić pytania lub uwagi zwłaszcza wtedy,

kiedy dotyczą fundamentalnych konstrukcji prawa międzynarodowego. Rozważania takie zawsze rodzą pytania zarówno o ich teoretyczny poziom, jak również o niezbędny stopień ich szczegółowości. Spostrzeżenie to odnosi się zwłaszcza do rozważań, jakie znajdujemy w rozdziale I, w którym doktorant zaprezentował problematykę państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego, odnosząc się przy tym również do problematyki suwerenności. Rozważanie tych zagadnień w pracy naukowej poświęconej konkretnej i szczegółowej problematyce prawa międzynarodowego zawsze będzie obarczone ryzykiem „dotknięcia” tylko tej fundamentalnej przecież problematyki, a nie jej solidnego zbadania. Zamierzenie autora odnoszące się do zaprezentowania w rozprawie doktorskiej tych zagadnień należy jednak przyjąć z uznaniem. Po pierwsze dlatego, że ich zaprezentowanie, nawet w wymiarze podstawowym, było dla niego punktem wyjścia dla kolejnych, bardziej szczegółowych rozważań wynikających z tytułu rozprawy. Po drugie, dobrze jest, jeżeli młodzi badacze już na początku swojej naukowej drogi mają odwagę zmierzyć się z takimi wyzwaniem. A problematyka podmiotowości prawa międzynarodowego, która powinna być postrzegana jako koncepcja teoretyczna, zbudowana ponad istniejącym porządkiem normatywnym, bez zrozumienia której nie można uchwycić, zrozumieć i określić niezwykle złożonej natury tego prawa, takie poważne naukowe i intelektualne wyzwanie stanowi. Podobne stanowisko można sformułować odnośnie do zaprezentowanej w tym samym rozdziale problematyki suwerenności. Problematykę tę omówił autor zarówno w kontekście definicyjnym, jak również w jej perspektywie wewnętrznej i zewnętrznej, ale również w kontekście zasad podstawowych prawa międzynarodowego (zasada suwerennej równości) oraz w kontekście członkostwa państwa w organizacjach międzynarodowych (Unia Europejska). W takich badaniach, na wynikach których oparte są bardziej szczegółowe rozważania, dotyczące – tak jak w tym przypadku – realizacji suwerenności państwowej w przestrzeni powietrznej, ukierunkowanych dodatkowo na sytuację konfliktu zbrojnego, łatwo o sformułowanie niekoniecznie pogłębionych uwag, które zwłaszcza w odniesieniu do tak fundamentalnych instytucji wymagają pełnej precyzji. Jeżeli więc w tym kontekście czytamy, że *„Państwa są najważniejszymi, a zarazem w pełni suwerennymi podmiotami prawa międzynarodowego publicznego”*(s. 334), to takie pozornie oczywiste stwierdzenie rodzi bardziej szczegółowe pytania o ewentualną możliwość „stopniowania” suwerenności. Dlatego, formułując nawet najbardziej ogólne sądy i oceny, należy mieć świadomość ich konsekwencji w płaszczyźnie dyskusji naukowej. Mówiąc o konsekwencjach „dotykania” w rozprawie naukowej takich ogólnych, ale fundamentalnych konstrukcji i instytucji można wskazać jeszcze na rozważania doktoranta z rozdziału IV, w którym wskazuje on na zasadę zakazującą agresji, jak również

szerzej – zgodnie z art. 2 ust. 4 Karty NZ – zasadę zakazującą groźby użycia lub użycia siły. Doktorant trafnie wskazuje na dozwolone w Karcie wyjątki od tej zasady (prawo do samoobrony, akcja podjęta i przeprowadzona na podstawie decyzji Rady Bezpieczeństwa NZ). Należy przy tym pamiętać, że w nauce prezentowana jest też ekstensywna interpretacja zakazu z art. 2 ust. 4, odwołuje się do literalnej wykładni tych postanowień, a oznaczająca, że użycie siły będzie nielegalne tylko wtedy, gdy będzie bezpośrednio godziło w integralność terytorialną lub niepodległość polityczną państwa, albo będzie działaniem prowadzonym w jakikolwiek inny sposób niezgodny z celami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Taka interpretacja oznacza w praktyce możliwość podejmowania przez państwa i legalizowania wyraźnie szerszego katalogu działań pociągających za sobą użycie siły. Gdyby odwołać się do praktyki międzynarodowej, to uzasadniona byłaby teza, że jest ona wyraźnie szersza, aniżeli wyjątki *de iure* od zasady zakazującej użycia siły zbrojnej. Praktyka ta wyraźnie świadczy o tym, iż katalog takich wyjątków *de facto* jest znacznie szerszy i odzwierciedla nowe tendencje w zakresie użycia siły, dla których buduje się określone koncepcje prawne, które mają uzasadniać ich legalność i legitymizację. Jedną z tych konstrukcji dotyczy możliwości zalegalizowania sytuacji użycia przez państwo lub państwa siły zbrojnej pod postacią interwencji (interwencja humanitarna, czy koncepcja Responsibility to Protect).

Uwagi te nie oznaczają krytyki merytorycznego poziomu rozważań doktoranta, ale mają na celu zwrócenie jego uwagi na konieczność szczególnej precyzji w prezentowaniu problematyki o fundamentalnym znaczeniu na gruncie każdego systemu prawnego. Powinny one ułatwić autorowi realizację jego przedsięwzięć naukowych w przyszłości. Problematyka rozprawy doktorskiej Pana mgr Marka Podrazy jest bowiem wielowątkowa i dynamiczna w kontekście praktyki międzynarodowej, w związku z czym konieczność kontynuowania pogłębionych badań w tym zakresie wydaje się być w pełni uzasadniona.

V. Ocena końcowa rozprawy.

Zaprezentowane w niniejszej recenzji uwagi upoważniają mnie do wyrażenia następującego stanowiska:

1. Rozprawa doktorska Pana mgr Marka Podrazy pt. *Suwerenność państwa w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego*, przygotowana pod kierunkiem Pani dr hab. Lidii Brodowski, prof. UR (promotor pomocniczy: dr Anna Marcisz-Dynia), stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną

T.G.

autora w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, a także jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Rozprawa doktorska Pana mgr Marka Podrazy pt. *Suwerenność państwa w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego*, spełnia tym samym wymagani określone w postanowieniach art. 187 ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.).
3. W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr Marka Podrazy i o dopuszczenie doktoranta do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.
4. W związku z zaprezentowaną wyżej wysoką oceną rozprawy doktorskiej Pana Marka Podrazy wnoszę o jej wyróżnienie, zgodnie z procedurami przewidzianymi w Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski